

FİNAL TEKNİK RAPOR

- Bu rapor Yararlanıcı tarafından doldurulmalı ve imzalanmalıdır.
- Rapor elektronik ortamda doldurulmalıdır.
- Final rapor; proje kapsamında yapılan tüm faaliyetleri, elde edilen başarıları, üretilen raporları ve tüm görsel/basılı malzemeyi içerecek şekilde proje uygulama süresinin bitimini takip eden 30 gün içerisinde DHKV'ye sunulacaktır.
- Sorular raporlama dönemini kapsayacak şekilde eksiksiz olarak cevaplandırılmalıdır.
- Rapor bir asıl, bir de kopya olmak üzere iki nüsha ve bir CD içinde elektronik formatta WWF-Türkiye'nin aşağıdaki adresine ulaştırılacaktır.

WWF-Türkiye
Büyük Postane Caddesi No:19 Kat:5
34420 Bahçekapı, İstanbul

Türkiye'nin Canı Hibe Programı – Proje Raporlama	
Projenin Adı	Samandağ kumsalında üreyen yeşil deniz kaplumbağalarının korunması ve koruma bilincinin artırılması
Sözleşme No	
Yararlanıcı Kurum	Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği
Proje Ortakları	
Proje Süresi	9 Ay
Rapor Dönemi	Nihai Rapor

1. Proje Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi*

Proje Çıktıları (Projenin amacına ulaşabilmesi için belirlenen kısa vadeli hedefleri yazınız)	Proje Faaliyetleri • Proje çıktılarına yönelik olarak planlanan faaliyetleri ve bu raporlama döneminde faaliyete yönelik olarak yapılanları yazınız. • Gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili ayrıntı veriniz.(Tarih, mekan, katılan hedef gruplar, katılımcı sayısı, vb.) • Proje teklifinde sunulan iş planında ve planlanan faaliyette herhangi bir değişiklik olmuşsa yapılan değişikliğin nedeni, ortaya çıkan sorunlar ve nasıl ele alındıkları hakkında ayrıntılı bilgi veriniz. • Faaliyetin sonuçları hakkında bilgi veriniz. Mümkün olduğu kadar sayısal verilerle destekleyiniz, mantıksal çerçevede yer alan çeşitli varsayımlara atıfta bulununuz. Proje nihai raporunun daha açık ve anlaşılabilir olması için sunulan proje metninde “Mantıksal Çerçeve Formu” ile paralel olarak gidilmiştir.
--	--

* Tablodaki proje çıktıları ve faaliyetlerinin proje teklifi mantıksal çerçevesi ile uyumlu olmasına dikkat edin

	Koruma Çalışmaları
Genel Değerlendirme	Samandağ Kumsallarında 2012 üreme sezonunda 1216 <i>C. mydas</i> yuvalı ve yuvasız çıkışı olmuştur. Bunun 526 (% 43,2) tanesi yuva ile sonuçlanmıştır. Kumsalın yuva yoğunluğu 37,5 yuva/km olarak belirlenmiştir. Yuvalardan <u>402 (% 76,5)</u> tanesinden en az bir yavru çıkışı olurken, 12 (% 2,3) tanesinden su baskını sonucu yavru çıkışı olmamış, 39 (% 7,4) tanesi ise su baskını gibi çeşitli nedenlerden dolayı yuva yeri kaybolmuş, 10 (% 1,9) tanesi çakal predasyonuna uğramış, 22 (% 4,1) tanesi doğal nedenlerden dolayı yavru çıkışı olmamış, <u>13 (%2,4) tanesi yavru çıkışından sonra yuva yeri kazılamamıştır.</u> Son arazi çalışması 15 Eylül 2012 tarihinde yapılmış olup bu tarihe kadar 28 yuva (% 5,3) kuluçka sürelerini tamamlamamıştır. Yavru çıkışı gözlenen toplam 270 yuvadan 22167 yavru çıkışı gözlemlenmiş ve bu yavruların 17932 (% 80,9) denize güvenli bir şekilde ulaşmıştır. Arazi çalışmaları sonucu kumsala yapılan yuvaların % 79'u başarılı bir şekilde kuluçka süresini tamamlamıştır. Son üç yılda Samandağ kumsalına yapılan yuvaların kuluçka başarı oranları ile karşılaştırdığımızda bu oranın çok çok altında olup 2012 yılı koruma çalışmalarının önceki yıllara göre daha başarılı olduğu söylenebilir. Bu oranlar, 2009 yılı için toplam yuvanın % 65,7'sinden yavru çıkışı olurken bu rakam 2010 yılı için % 57,1 ve 2011 için % 68'dir (Yalçın Özdilek ve Sönmez, 2009; 2010; Sönmez ve ark. 2011).
Su baskını ve Erozyon Riski Taşıyan Yuvaların	Su baskını ve erozyon riski altında bulunan toplam 37 yuva kumsalın hemen arkasında daha güvenli bölgeye transfer edilmiştir. Arazi çalışmaları sırasında meteorolojik nedenlerden dolayı Ağustos ayında denizin aşırı dalgalı olması sonucu, su baskınına ihtimal verilmeyecek bazı yuvalar su baskınına mazur kalmıştır. 12 yuvadan su baskını sonucu yavru çıkışı olmamış buna göre toplam 49 yuvanın % 75,5'i daha güvenli bölgeye taşınmıştır. Samandağ Kumsallarında yeri değiştirilen <i>C. mydas</i> yuvalarının toplam yumurta sayısı 3585 olup bu yumurtaların % 64,5'inden yavru çıkışı olmuştur. Ancak toplam 7 yuvadan 700 yumurta yuva yeri tespit dildiğinde zaten su içinde olup bu yumurtalardan yavru çıkışı gerçekleşmemiştir. Yeri değiştirilen yuvalarda yumurtadan çıkan yavrulardan % 83,9'u denize başarılı bir şekilde ulaşmıştır.
Çakal ve sokak köpeklerinin tahribatı	Çakal ve sokak köpeklerinin tahribatını engellemek için bu sorunlarla karşı karşıya olan yuvaların kum altı tel kafes ile korunmasını sağlamak için 60 adet kum altı tel kafes yaptırılmıştır. Kuluçka süresini tamamlayan yuvalardan boşalan kafesler predasyon riski altındaki diğer yuvalara transfer edilmiş ve böylece toplam 125 yuvaya (% 23,7) kum altı tel kafes yerleştirilmiştir. Üreme sezonu boyunca toplam 10 yuva çakal predasyonuna maruz kalmış ve 1006 yumurta zarar görmüştür. Önceki yıllarda çakal predasyonu sonucu zarar gören yuva ve yumurta sayıları; 2009 yılı için toplam yuvanın % 6,6'sı (41 yuva) ve toplam yumurtanın % 6,6'sı (3250 yumurta),

	2010 yılı için toplam yuvanın % 3,8'i (10 yuva) ve toplam yumurtanın % 4,6'sı (921 yumurta) ve 2011 yılı için toplam yuvanın % 3,8'i (27 yuva) ve toplam yumurtanın % 2,7'si (1598 yumurta) çakal predasyonuna maruz kalmıştır (Yalçın Özdilek ve Sönmez, 2009; 2010; Sönmez ve ark. 2011). 2012 yılı için toplam yuvanın % 1,9'u ve toplam yumurtanın % 2,3'ü çakal predasyonuna maruz kalmıştır. Üreme sezonu boyunca kum altı tel kafes ile koruma çalışmaları sonucunda çakal predasyonunun yuva ve yumurta üzerine etkisi azaltılmış, bununla birlikte ileriki yıllarda kafes temini sağlanarak koruma çalışmalarının sürekliliği sağlanmıştır. Predasyon baskısını en yoğun olduğu bölge olan Asi Nehir ağzı kısmındaki toplam 247 yuvanın % 4'ü (10 yuva) predasyona maruz kalmış ve bu bölgedeki yuvaların % 50'si koruma altına alınarak, bölgedeki yuvaların % 96'sı başarılı bir şekilde kuluçka sürelerini tamamlamışlardır.
Sorunlu bölgedeki sokak köpeklerinin en yakın bakım evine transferi	Samandağ Belediyesi veteriner ve zabıta birimi yetkilileri tarafından ortaklaşa yapılan bu çalışma neticesinde toplam 133 köpek Antakya Hayvan Bakım evine transfer edildi. Toplamda 4 kez (11-15-16 Mayıs ve 1 Haziran) gerçekleşen sokak köpeklerini toplama işlemi kıyı bölgesinde 15 ve 16 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Sadece kumsal üzeri ve kumsala yakın bölgede yapılmamış, tüm kıyı bölgesince toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Kıyı bölgesinde toplanan köpeklerin sayısı 78'dir. Özellikle sokak köpeklerinin etkin olduğu Deniz Mahallesi olarak adlandırılan bölgede sokak köpeklerinin tahribatı olmamıştır.
Işıklı alan içinde olan yuvaların kum üstü tel kafes korunması	Işıklı bölgede bulunan yuvaların kum üstü tel kafes ile korunmalarını sağlamak için 25 yuvaya kum üstü tel kafesi konulmuştur. Samandağ kumsalında Deniz Mh. Olarak anılan bölgede yerleştirilen kum üstü kafeslerden toplam 1596 yavrunun 1525 (% 95,5) tanesi güvenli bir şekilde deniz bırakılmıştır.
Kumsalın katı atık kirliliğinden arındırılması	Üreme sezonu başlamadan önce, Samandağ Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği ekipleri tarafından Mart, Nisan ve Mayıs aylarında Traktör çekmeli bir tırmık ve normal el tırmığı ile 3 kez, kumsal tüm katı atıklardan arındırılmıştır. Traktör çekmeli tırmık ile kaba temizlik yapıldıktan sonra 20 kişilik ekip kumsalın farklı noktalarında el tırmığı ile kumsal temizliğini yapmıştır. Ancak yoğun katı atık kirliliği nedeniyle, Samandağ Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği ekipleri ve Samandağ Belediyesi ekipleri tarafından <u>koruma çalışmalarını yürüten ekibin</u> kontrolünde kumsal tekrar temizlenmiştir. Ancak Asi Nehrinin taşıdığı ve denizden gelen katı atık o kadar yoğun ki kısa sürede kumsal tekrar kirlenmektedir. Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar sonucunda yuvadan çıkan yavruların denize ulaşma başarısı 2009 yılı için % 70,9, 2010 yılı için % 81,3 ve 2011 yılı için bu değer % 78'dir (Yalçın Özdilek ve Sönmez, 2009; 2010; Sönmez ve ark. 2011). 2012 yılı üreme sezonunda yuvadan çıkan yavruların denize ulaşma başarısı % 81 olup önceki yıllara göre paraleldir. Genel olarak önceki yıllara oranla kumsal katı atıklardan daha uzun süreli arındırılmıştır.

Balıkçılara yönelik eğitim ve bilgilendirme	Bölgede faal olan Çevlik balıkçı barınağı balıkçılarına, Samandağ Kaymakamlığı, Çevlik Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Çevlik Balıkçı Barınağı Liman İşletmeciliği vasıtasıyla gerekli duyurular yapılarak ve 25 Mayıs 2012 tarihinde Samandağ Kaymakamlığı Çevlik Turizm Merkezi Toplantı salonunda eğitim çalışması gerçekleştirildi. Toplam 18 balıkçının katıldığı eğitim çalışması sonunda balıkçılara 3'er adet afiş ve el broşürü dağıtıldı. 26 - 27 Mayıs 2012 tarihlerinde ise aynı balıkçılar, sahip oldukları balıkçı teknelerinde ziyaret edildi. Özellikle 1 gün önce eğitime katılmayan tekne çalışanlarına birebir eğitim verildi. Afişlerin asılması sağlandı. Bunun sonucunda toplamda 18'i tekne sahibi olmak üzere 53 kişiye ulaşıldı. Bununla birlikte balıkçılık av sezonu başlamadan önce Eylül ayında tekne sahipleri ve çalışanları sezon hazırlıkları sırasında kendi teknelerinde ziyaret edilerek birebir görüşme yapıldı ve afiş vb. basılı materyallerin asılması ve dağıtılması sağlandı. Bu şekilde yaklaşık 20 balıkçı teknesi ziyaret edildi. Üreme sezonu boyunca arazi çalışmaları sırasında kumsalda ölü olarak bulunan kaplumbağa sayısı 19 olup bu rakam geçmiş yıllarda 2009 yılı için 14, 2010 yılı için 24 ve 2011 yılı için 24 ölü kaplumbağa üreme sezonu çalışmaları sırasında kumsalda tespit edilmiştir. Ancak balıkçılara yapılan eğitim çalışmaları sonuçlarını bir sonraki üreme sezonu gösterecektir. Buna rağmen ölü sayısında farklılıklar tesadüf olabileceği gibi üreme sezonu içinde denizel ortamdaki üreme aktivitesi gösteren kaplumbağa sayısındaki değişimden ve doğal ölümlerden de kaynaklanabilir.
İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine yönelik eğitim	*Kapisuyu Köyü İlköğretim Okulu: ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine 11-12-13 Nisan 2012 tarihlerinde sırasıyla ön test, eğitim çalışması ve son test çalışması yapıldı. Bir köy ilköğretim okulu olan okulda toplam 53 öğrenciye ulaşıldı. *Mağaracık İlköğretim Okulu: Adı geçen okulun ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine 16-17-18 Nisan 2012 tarihlerinde sırasıyla ön test, eğitim çalışması ve son test çalışması yapıldı. Toplam 279 ikinci kademe öğrencisine ulaşıldı. *Ulubathı Hasan ve Akdeniz İlköğretim Okulları: Ulubatlı Hasan İlköğretim okulu tadilat faaliyetleri dolayısıyla yine kıyıya yakın bir başka okul olan Akdeniz İlköğretim okulu ile aynı binada eğitim ve öğretime devam etmesi nedeniyle adı geçen her iki okulda da eğitim çalışmaları gerçekleştirildi. Eğitim çalışmaları 18-19-20 Nisan 2012 tarihlerinde sırasıyla ön test, eğitim çalışması ve son test çalışması olarak gerçekleştirildi. Eğitim çalışmasında ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinden toplam 165 öğrenciye ulaşıldı. *Tekebaşı Kurtuluş İlköğretim Okulu: Tekabaşı Kurtuluş İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine 25-26-27 Nisan 2012 tarihlerinde sırasıyla ön test, eğitim çalışması ve son test çalışmaları gerçekleştirildi. Toplam 215 ikinci kademe öğrencisine ulaşıldı. *Meydan Köyü Azize-Süleyman Yalçın İlköğretim Okulu: Adı geçen ilköğretim okulunda ikinci kademe

	öğrencilerine eğitim çalışmaları 30 Nisan-2-3 Mayıs 2012 tarihlerinde sırasıyla ön test, eğitim çalışması ve son test çalışmaları yapıldı. Adı geçen okulda toplam 130 öğrenciye ulaşıldı. *Cumhuriyet İlköğretim Okulu: Adı geçen ilköğretim okulu ikinci kademe öğrencilerine 7-8-9 Mayıs 2012 tarihlerinde sırasıyla ön test, eğitim çalışması ve son test çalışmaları yapıldı. Toplam 159 ikinci kademe öğrencisine ulaşıldı. Yapılan eğitim çalışmaları son test uygulamasından sonra eğitim çalışması yapılan öğrencilere 1 adet haftalık ders programı, 5 adet öğrenci etiketi ve 1 adet broşür dağıtıldı. Aynı zamanda uygulama yapılan okullara 15'er adet afiş asıldı ve uygulama yapılmayan diğer tüm okullara 2'ser adet afiş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün desteğiyle dağıtıldı. Proje başlangıcından itibaren ilköğretim öğrencilerine yönelik yeşil deniz kaplumbağalarının yaşamalarını, karşılaştıkları sorunları, alınması gereken önlemleri ve önerileri içeren toplam üç günlük eğitim çalışması yapıldı. Bu üç günlük eğitim çalışmasının birinci gününde öğrencilere hiçbir şey anlatılmadan toplam 15 sorundan oluşan ve açık uçlu olan test uygulandı. Ertesi gün aynı öğrencilere eğitim çalışması uygulandı. Son test çalışması eğitim çalışması bittikten hemen sonra yapılmayıp, eğitim çalışmasından bir gün sonra uygulanmıştır. Bu çerçevede 7 okulda toplam 941 öğrenciye eğitim çalışması yapılmıştır. İlk ve son testlerin değerlendirmesi birbirinden bağımsız 3 kişi tarafından okunmuş ve farklılıklar ortaya çıktığında ortalama not alınmıştır. İlk test not ortalaması tüm okul ve sınıflar için $31,8 \pm 14,1$ (0 – 75) olup aynı öğrenciler için son test not ortalaması $63,5 \pm 18,9$ (0 – 100)'dür. Her iki not ortalaması istatistiksel olarak karşılaştırıldığında anlamlı fark vardır (MannWhitney U: 66569.5 Z: -28.781 P: 0,000). Okul ayrımı gözetmeksizin sınıflar arası öne test sonuçları karşılaştırıldığında 6. sınıf ön test not ortalaması 32,7, 7 sınıf 32,5 ve 8 sınıf 30,4 olup aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($P > 0,05$). Okul ayrımı gözetmeksizin sınıflar arası son test karşılaştırıldığında 6 sınıf son test ortalaması 58,3, 7 sınıf 65,5 ve 8 sınıf 67,2 olup aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır (ANOVA, Post Hoc Test, F: 13.474, df=3 P: 0,000). Görülüyor ki yaş gurubu artıkça yeşil deniz kaplumbağalarına karşı ilgide artmakta ve 7 ve 8 sınıflar daha yüksek son test notu almaktadır.
Yazlık konut ve turistik işletme sahiplerine yönelik eğitim	Kıyı yazlık ve işletme sahiplerine yönelik eğitim çalışması Temmuz ayında halkın yoğun katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Eğitim çalışması sırasında katılımcılara sesli slayt gösterimi izlettirilmiştir ve aynı zamanda soru-cevap şeklinde devam etmiştir. Eğitim çalışması sırasında katılımcılar ile birlikte iki gurup halinde gece arazisi çalışması yapılmış ve yeşil deniz kaplumbağasının yuva yapma davranışı ve karşılaştığı sorunlar yerinde gözlemlenmiştir. Özellikle yavru çıkış zamanında yuvadan çıkan yavrular hakkında bir çok ihbar alınmış ve bu ihbarların büyük çoğunluğu bizzat

	araştırmanın yürütüldüğü kampa intikal etmiş, çok az bir kısmı ise dernek yöneticilerinin cep telefonlarına yapılmıştır.
Farkındalık Oluşturma Çalışmaları	*5 adet 300x200 cm ebatlarında büyük boy ahşap uyarı tabelaları yaptırıldı ve 5 ayrı noktaya kıyının hemen arkasında belirli noktalara yerleştirildi. *2000 adet 70x50 cm ebadında afiş tasarlandı ve bastırıldı. İlgili kurumlara, bölge halkına ve Samandağ ilçe merkezi ve kıyı kısımların ilgili yerlerine asıldı. Tüm eğitim çalışmalarında kullanıldı. *2000 adet A4 formatında katlanabilir el broşürü tasarlandı ve bastırıldı. İlgili kurumlara ve bölge halkına dağıtımı yapıldı. Tüm eğitim çalışmalarında kullanıldı. *Dernek yönetim kurulu üyeleri ile Hatay Valisi Sayın M. Celalettin Lekesiz makamında ziyaret edildi ve proje ve yapılan çalışmalar hakkında bilgi verildi. * Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar VII. Bölge Genel Müdürü Sayın Etem BOZ ile gece yumurtlamakta olan deniz kaplumbağaları yerinde izlendi. * Hatay Valisi Sayın M. Celalettin Lekesiz ve bölge mülkü amirlerinin katıldığı sabah arazi çalışması yapıldı. Bu arazi çalışmasında bir yuvadan yavrular kontrollü bir şekilde denize bırakıldı. Arazi çalışmasından sonra dernek yönetim kurulu üyelerinin katkısıyla çay ikramı yapılarak WWF-Türkiye'nin Canı Hibe Programı tarafından desteklenen proje hakkında bilgiler verildi. Arazi çalışmasına Hatay Valisinin yanı sıra, Proje iştirakçilerinden olan Samandağ Kaymakamı, Samandağ Belediyesi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Hatay Müdürü ve ayrıca, Samandağ Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü, Bölge Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Komutanlığı ve bölge üniversitesinden yetkililer katıldı. * Günlük arazi çalışmaları sırasında kıyı halkına, kıyı kullanımı ve deniz kaplumbağaları koruma çalışmaları hakkında bilgiler verildi.

i. Planlanan çıktılara (ve/veya hedefler) ulaşmada elde edilen başarıları yazınız.

Genel olarak Samandağ kumsalında tespit edilen yuvaların % 79'u başarılı bir şekilde kuluçkalarını tamamlamışlardır. Bu yuvalardan çıkan yavruların % 80,9'u ise güvenli bir şekilde denize ulaşmıştır. Üreme sezonu içinde gerçekleşen koruma çalışmaları IV. Ulusal Deniz Kaplumbağaları Sempozyumunda poster olarak sunulmuştur.

Su baskını riski taşıyan yuvaların % 75,5'i daha güvenli bölgelere taşınmıştır. Yuvalardan çıkan yavruların % 83,9'u denize güvenli bir şekilde ulaşmıştır.

Çakal ve sokak köpeklerinin predasyon baskısı altında olan bölgedeki toplam 247 yuvanın sadece 10 tanesi tahrip olmuş ve bunun sonucunda riskli yuvadaki yuvaların % 50'si kum altı kafes ile koruma altına alınmış ve toplamda % 96'lık bir başarı sağlanmıştır. Bununla birlikte ileriki yıllarda kafes temini sağlanarak koruma çalışmalarının sürekliliği sağlanmıştır.

Sokak köpeklerinin yoğun olduğu bölgede köpekler Antakya Bakım Evine transfer edilmiş ve bunun sonucunda bölgede sokak köpeklerinin tahribatı olmamıştır. Bununla birlikte bu proje sayesinde Samandağ Belediyesi ile Antakya Belediyesi arasında sokak köpeklerinin transferi, bakımı, aşılması vb. konularda işbirliği sağlanmış, böylelikle sadece kıyı bölgesinde değil aynı zamanda ilçe merkezindeki sahipsiz hayvanların daha sağlık yaşamaları için bir yol bulunmuştur.

Işıklı bölgede bulunan yuvaların 25 tanesi kum üstü tel kafes ile koruma altına alınmış ve bunun sonucunda yavruların % 95,5'i güvenli bir şekilde denize ulaşmıştır. Proje sonucunda elde edilen kum üstü tel kafesler ileriki yıllarda da kullanılabilecek olup, bu şekilde ileriki yıllarda koruma çalışmalarının sürekliliği için önemli bir çıktı olmuştur.

Kumsalın katı atıklardan temizlenmesi üreme sezonu boyunca iki kez yapılmış ve kumsal katı atıklardan arındırılmış ve toplam yavrunun % 80,9'u güvenli bir şekilde denize ulaşmıştır. Bu proje çerçevesinde Samandağ Kaymakamlığı ile Samandağ Belediyesi kumsal temizliği konusunda işbirliği yapmış ve Samandağ Belediyesi kum eleme makinesi olarak kumsalın katı atıklardan arındırılmasında ileriki yıllarda daha etkin olacaktır. Bu şekilde önemli bir yuvalama kumsalı olan Samandağ kumsalının katı atıklardan arındırılması konusunda süreklilik sağlanmış olacaktır.

Balıkçılara 2 farklı zamanda eğitim çalışması yapılmış ve bunun sonucunda 20 balıkçı teknesi kaptan ve çalışanlarına birebir eğitim verilmiştir. Toplamda 115 kişiye ulaşılmıştır. Yapılan eğitim çalışmaları Sahil Güvenlik ile yapıldığı için yerelde Dernek ile Sahil Güvenlik arasında ileriki yıllarda deniz kaplumbağa vakalarında yapılacaklar hakkında işbirliği sağlanmıştır. Balıkçılara yapılan eğitim çalışmaları av sezonunun sonunda ve başında yapıldığı için balıkçılığa bağlı ölümlerde azalma etkisini ileriki yıllarda kendini gösterecektir.

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine yönelik 7 okulda toplam 941 öğrenciye eğitim çalışması yapılmıştır. İlköğretim öğrencilerine uygulanan ilk ve son test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ortaya çıkmış ve düz anlatım sonucunda ilköğretim öğrencilerinin deniz kaplumbağaları hakkında duyarlılık geliştirdiği ve duyarlılığın sınıf derecesi artıkça daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. İlk ve son test ortalamaları arasında yaklaşık % 100'lük bir fark vardır. Ayrıca eğitim çalışmaları sonucu, IV. Ulusal Deniz Kaplumbağaları Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Kıyı yazlık ve işletme sahiplerine yönelik eğitim çalışması sonucunda; özellikle yazlık konutların yoğun olduğu bölgelerde koruyucu yaklaşım artmış, kum üstü tel kafeslerin çalınma olayına karşı 4 konut ve 2 işletme sahibi

tarafından çalınmaları engellenmiştir. Bir konut sahibi ise kum üstü tel kafes içinde bekleyen yavrular için ekibimiz arayarak yardım istemiştir.

- ii.** Planlanan çıktılara (ve/veya hedefler) ulaşmanızı etkileyecek, umulmadık olumlu ve/veya olumsuz durumlarla karşılaştınız mı?

Üreme sezonu içerisinde beklenmedik şekilde ortaya çıkan fırtına, su baskını risk ihtimali olmayan bazı yuvaları etkilemiş ve buda bu yuvaların tahrip olmasına neden olmuştur.

Özellikle kıyı yazlık konut ve işletme sahiplerinin ilgisi (kafeslerin korunması, yavru çıkışı olan yuvaların ihbarı vb) arazi çalışmalarına yürüten ekibe yardımcı olmuş buda koruma çalışmaların daha etkin olmasına yardımcı olmuştur.

İlköğretim öğrencilerine verilecek olan eğitim çalışmasında pilot olarak seçilen okullardaki ikinci kademe öğrenci sayısı yeterli olmamış ve bu nedenle kıyıya yakın diğer okullarda eğitim çalışması verilmiştir.

Kıyı yazlık ve işletme sahiplerine verilecek olan eğitim çalışması ise planlanan zamanda, kış sezonu olması nedeniyle gerçekleştirilememiş ve yaz sezonunda yapılmıştır.

2. Ortaklar ve Diğer Paydaşlarla İlişkiler

- i.** Proje ortakları arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz? (Her bir ortak kuruluş için belirtiniz.)

- ii.** Varsa projenin uygulanmasına dahil olan diğer kuruluşlarla olan ilişkileri değerlendiriniz.

• **İştirakçi(ler)**

Proje iştirakçileri ile proje başlangıcından itibaren aylık küçük toplantılar yapılmış, projenin ilerleyişi hakkında paylaşımlarda bulunulmuştur. Bununla birlikte; özellikle kumsalda yaralı olarak bulunan deniz kaplumbağalarının bakım, tedavi ve bölge üniversitesine transferi konusunda Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği, Samandağ Kaymakamlığı, Samandağ Belediyesi ve Doğa Koruma ve Milli Parklar VII. Bölge Hatay Müdürlüğü ile tam bir iş birliği sağlanmıştır. Aynı zamanda bölge Sahil Güvenlik komutanlığı bu gibi yaralı deniz kaplumbağası vakalarında dernek ile bağlantıya geçmiştir. Projenin uygulanması sırasında proje iştirakçileri arasında uyum sağlanmış ve bu uyum ileriki yıllarda her kurumun üzerine düşen rolünün ne olduğu ve neler yapması gerektiği şeklinde sonuçlanmıştır. Böylelikle sürdürülebilir bir işbirliği sağlanmıştır.

- Paydaşlar
- Nihai faydalanıcılar ve hedef gruplar

Her türlü balıkçılık ile geçim sağlayan aileler proje konusu ve uygulanması üzerine, kıyı kullanımı ve temizliği, deniz kaplumbağaları hakkında daha fazla bilgi edinme meraklarından dolayı olumlu tavır sergilemiş, proje bitiminden sonra balıkçılık faaliyetleri üzerine yaptırım ve bir dizi yasakların uygulanacağı gibi konularda mevcut olan çekinceleri ortadan kalkmıştır. Bununla birlikte yazlık konut sahipleri ve küçük turizm işletme sahipleri proje kapsamı içinde eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerine katılmış, deniz kaplumbağaları üreme sezonu içinde deniz kaplumbağalarının karşılaştıkları sorunları yerinde birebir gözlemleyebilmiştir. Böylelikle yerinde birebir gözlem ile daha korumacı yaklaşım sergilemişlerdir.

iii. Varsa diğer projelerle kurduğunuz bağları ana hatlarıyla belirtiniz.

Proje çerçevesinde olmayıp, ancak proje iştirakçilerinden olan Samandağ Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliğinin ve Samandağ Kaymakam'ının yoğun çalışmaları sonucu geçen yıl bahsi konu olan yetişkin bir yeşil deniz kaplumbağasının uydu cihazı ile takip edilmesi kararı alınmıştır. Bu sene bu kurumların ve derneğimiz yoğun çabası sonucu bir deniz kaplumbağasına cihaz takılmıştır. Bu konuda Pamukkale Üniversitesi ile iletişime geçilmiş ve cihaz Prof. Dr. Yakup KASKA ve Dr. Bektaş SÖNMEZ tarafından takılmıştır.

3. Görünürlük

- i. Projede WWF-Türkiye 'Türkiye'nin Canı Hibe Programı' katkısının görünürlüğü nasıl sağlanmaktadır?**

Projenin uygulanması sırasında WWF-Türkiye'nin Canı Hibe Programı proje uzmanı ile sürekli irtibat halinde olunmuş ve tüm görünürlük materyalleri uzman onayından geçmiştir. Bu çerçevede bahse konu olan materyaller ek olarak sonuç raporuna eklenmiştir.

Proje sonuçlarından olan 2012 yılı koruma çalışmaları ve eğitim çalışmaları Çanakkale'de düzenlenen IV. Ulusal Deniz Kaplumbağaları Sempozyumunda poster ve sözlü bildiri olarak sunulmuş, projenin tanıtımı ve görünürlüğü Ulusal bilim camiasında da duyurulmuştur.

4. İlave Yorum ve Öneriler

- i. Bu kısmı belirtmek istediğiniz ek bilgi (projenin uygulama sürecindeki detayları anlamamıza yardımcı olabilecek), yorum ve önerileriniz için kullanabilirsiniz.**

Proje başlangıcından itibaren, projenin uygulanması sırasında hem eğitim çalışmalarında hem de arazi çalışmalarından birbirinden farklı kurumlardan olmak üzere birçok katılımcı olmuştur. Bu çerçevede 4 Avrupa ülkesi Üniversitelerinden 7 kişi ve Türkiye’den 6’sı Üniversite olmak üzere 12 farklı kurumdan toplam 38 kişi bu projede görev almıştır. Bu kişilerin isimleri ve kurumları aşağıda sıralanmıştır.

Mişel ATİK (*Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği*)

Özcan BALIKÇI (*Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği*)

Mehtap AYDIN (*Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği*)

Gülten ZUBARİ (*Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği*)

İbrahim KİMYONGÜR (*Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği*)

Dr. Bektaş SÖNMEZ (*Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği*)

Doç.Dr. Şükran YALÇIN ÖZDİLEK (*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*)

Sait GÜRİSOY (*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Ens.*

Biyoloj AD.)

Işınsoy ÇAKMAK (*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Ed. Fak. Biyoloji*)

K. M. Ali SÖNMEZ (*Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fak.*)

Kadir ÖZSOY (*Samandağ Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği*)

Rana ÖZBİR (*Samandağ Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği*)

İlknur ERGÜN (*Samandağ Belediyesi*)

Kemal BERRAK (*Samandağ Belediyesi*)

Veci ÇOŞKUN (*Samandağ Belediyesi*)

Ahmet AKİPRİK (*Orman ve Su İşleri Bakanlığı VII. Bölge Doğa Koruma ve Milli Parklar Hatay Müdürlüğü*)

Cüneyid ÇAĞLAR (*Orman ve Su İşleri Bakanlığı VII. Bölge Doğa Koruma ve Milli Parklar Hatay Müdürlüğü*)

Agata SAMORAJ (*University of Warmia and Mazury, POLAND*)

Alen LEBAN (*Klavdiya, Kidričeva 34B, 5000 Nova Gorica, SLOVENIA*)

Ayşe Nur KESKİN (*Gümüşhane Üniversitesi / İletişim Fakültesi / Halkla İlişkiler ve Tanıtım*)

Coşkun ŞAHİN (*Gaziosmanpaşa Üniversitesi Turhal Meslek Yüksek Okulu*)

Emrah KÖROĞLU (*Gümüşhane Üniversitesi / İletişim Fakültesi / Halkla İlişkiler ve Tanıtım*)

Emre DEMİR (*Gümüşhane Üniversitesi / İletişim Fakültesi / Halkla İlişkiler ve Tanıtım*)

Fatih Volkan ÖZEL (*Fırat üniversitesi Su Ürünleri Mühendisliği*)

Florie BARSACQ (*ENSAP, Ecole d’Architecture, Bordeaux, FRANCE*)

Harun BİÇERER (*Fırat üniversitesi Su Ürünleri Mühendisliği*)

Julia SEVILLAUO (*Cieucias Biologicas, Universidad Complutense de Madrid, SPAIN*)

Mehmet Akif BOZKURT (*Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü*)

Mehmet Ali TAPŞIK (*Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü*)

Mehmet Burak COŞKUN (*Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü*)

Mehmet Gürkan ÖZEL (*Balıkesir Üniversitesi FEF Biyoloji*)

EK 5 – FİNAL TEKNİK RAPOR FORMU

Marta CALOW (*University of Warmia and Mazury, POLAND*)

Natalia CIEPIEŁOWSKA (*University of Warmia and Mazury, POLAND*)

Öykü İlayda ÖZGÜL (*Gümüşhane Üniversitesi / İletişim Fakültesi / Halkla İlişkiler ve Tanıtım*)

Piotr MIKLASZEWICZ (*University of Warmia and Mazury, POLAND*)

Süreyya EREN (*Gümüşhane Üniversitesi / İletişim Fakültesi / Halkla İlişkiler ve Tanıtım*)

Vildan ATEŞ (*Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü*)

Zeynep KARANFİL (*Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü*)

5. Projede nihai olarak gerçekleşen faaliyet raporunu sununuz.

**Sorumlu kurum kısaltmaları (Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği: SCKTD, Samandağ Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği: SKKHGB, Samandağ Belediyesi: SB, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Deniz Kaplumbağaları Uygulama ve Araştırma Merkezi: COMU-DEKUM, OSİB-DKMP, TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar 7. Bölge Hatay İl Müdürlüğü*

[illegible]